

Het Groene Woud als Podium 2020

Genius Loci

Het Groene Woud als landschappelijk verbinder voor
cultuur, ruimte, economie en samenleving

Landschapsverbindingsplan – Landschapstriënnale 2020 – Podium Circulair

In de periode 2017 – 2020 zullen drie acties in Nationaal Landschap Het Groene Woud in samenhang plaatsvinden. Er wordt een *Landschapsverbindingsplan* opgesteld door streeknetwerk “Het Groene Woud”. Daarnaast is er de ambitie om samen met de landelijke Stichting *Landschapstriënnale* de editie van 2020 in Het Groene Woud te organiseren. Tot slot wordt door het netwerk van Circo Circulair het *Podium Circulair* in Het Groene Woud uitgevoerd. Dit wordt een manifestatie waarin kunst en cultuur (met name de podiumkunsten) verbonden worden met het streven naar een circulaire economie. Deze 3 activiteiten worden binnen de eigen projectgrenzen gerealiseerd en leveren onderling diensten, ideeën en materiaal uit. De visie en ambitie is als volgt.

1. Visie en ambitie

1.1. Landschapsverbindingsplan

Voor Het Groene Woud staat ontwikkeling en behoud van de waarden van natuur en landschap centraal. Daarvoor is het noodzakelijk dat de status van het gebied in overeenstemming is met de kernkwaliteiten. Deze kwaliteiten zijn (1) **bijzondere natuur**, (2) **karakteristiek, historisch landschap**, (3) **bourgondische gezelligheid**, een (4) **grote sociale samenhang en coöperatie**, (5) **innovatief en duurzaam** en als laatste (6) het **zelf maar wel samen te willen doen**.

Status en kwaliteiten zijn uitermate dynamisch. **Ze moeten actief onderhouden worden**. Deze taak ligt niet bij bestuurders alleen, maar bij zo veel mogelijk bewoners en gebruikers van het gebied. Niet alleen in het landelijk gebied, ook in de steden. Deze betrokkenheid groeit niet vanzelf, moet opgekleefd worden. Het op te stellen Landschapsverbindingsplan biedt hiervoor het platform.

1.2. Podium Circulair

Naast de visie op natuur en landschap is er ook een visie op mens en maatschappij nodig. Hier kunnen kunst en cultuur bij helpen. Door de creativiteit van kunstenaars in te zetten kunnen maatschappelijke verlangens naar een duurzame samenleving in een mooie natuur en landschap vertaald worden in herkenbare en aantrekkelijke, overtuigende concepten. Het netwerk Circo Circulair sluit hierop aan door in projecten de (podium)kunsten te koppelen aan de transitie naar een circulaire economie en duurzame samenleving.

Circo Circulair legt verbindingen tussen bedrijfsleven, onderwijs, overheid, natuur en cultuur en onderstreept daarmee de breedte van haar beweging. Kunst wordt daarbij ingezet als ‘vehikel’, laat mensen anders kijken, denken en doen. Kunst inspireert tot nieuwe denkbeelden, leert grenzen te verleggen en genereert verrassende ideeën. De resultaten van Circo Circulair worden jaarlijks getoond tijdens Podium Circulair, te beginnen in september 2017, dat zal worden opgesteld in het hart van Het Groene Woud. Podium Circulair ontwikkelt dus mede de basis voor het Landschapsverbindingsplan én is een belangrijk element in de realisatie ervan.

Circo Circulair en Podium Circulair zijn initiatieven die voortkomen uit het Festival Circolo. In haar zoektocht naar nieuwe vormen van samenwerking en verbindingen met de samenleving kwamen

duurzaamheid en circulariteit kwamen boven drijven als leidende beginselen voor inhoudelijke en financiële oplossingen.

Naar het voorbeeld van Festival Circolo is er ook plaats en ruimte om andere culturele festivals en evenementen in de HGW-regio in deze ontwikkeling te betrekken, mits deze de facto voldoen aan de voorwaarde om de begrippen DUURZAAM en CIRCULAIR in hun beleid en programmering ten uitvoer te brengen.

Het programma van Circo Circulair - inclusief Podium Circulair - wordt uitgevoerd in de streekregio Het Groene Woud, en wordt gekaderd door de steden Eindhoven, Tilburg en 's-Hertogenbosch, de ideale combinatie van de stedelijke omgeving met het buitengebied anders gezegd "de ommelanden". Podium Circulair vindt plaats op een plek waar deelnemers, spelers en bezoekers gedurende enige tijd verblijven maar dan wel met een intense belevingswaarde. Daarbij sluiten we aan bij de genius loci, anders gezegd de sense of place van de streek. Fysieke inbedding van de activiteiten in de kwaliteiten van de plek is essentieel voor de herkenbaarheid en acceptatie

1.3. Landschapstriënnale

Om de drie jaar komen de Nederlandse landschapsarchitecten bijeen om in een festival-setting ontwikkelingen in hun vakgebied te bespreken. In 2017 vindt de triënnale plaats in Hoofddorp waar gedurende 100 dagen allerlei werkvormen worden benut waarmee duizenden mensen worden bereikt. Het is een mooie gelegenheid om het belang en de creatieve kwaliteiten van de samenleving in Het Groene Woud landelijk te tonen tijdens de volgende editie in 2020. Het Landschapsverbindingsplan vormt hier dan een deel van de inhoud van en met de jaarlijkse festivals van Podium Circulair gaan we in drie stappen naar het hoogtepunt in 2020. Dan staan de kwaliteiten van het Groene Woud onverschrokken in de spotlights.

De ambitie is om de drie activiteiten voor een belangrijk deel te baseren op hetzelfde concept (Genius Loci) en een gedeelde visie op de verbinding tussen mens en landschap en de rol van kunst en cultuur daarin. Zo krijgt het meta doel, via de overlappende delen van de verschillende activiteiten, van het Nationaal Landschap Het Groene Woud vorm: **het realiseren van een samenleving waarin mensen trots zijn op hun natuur, hun landschap, hun omgeving en daardoor actief willen bijdragen aan het in stand houden van de kwaliteiten ervan.**

1.4. Overige, andere gerelateerde activiteiten

Tenslotte zijn er meerdere ontwikkelingen die van belang zijn voor dit traject. Allereerst uitvoering van de projecten van Landschappen van Allure. Ook de samenwerking met Loonse en Drunense Duinen tot vormgeving van één Van Gogh Nationaal Park. Dan de ideeën voor de verduurzaming van de landbouw en het ontwerponderzoek Blindspot van Wageningen University & Research naar het functioneren van metropolen. Deze projecten kunnen veel voor elkaar betekenen, geven belangrijk materiaal voor en kunnen profiteren van het Landschapsverbindingsplan, Podium Circulair en de Landschapstriënnale.

2. De identiteit van een plek

Genius Loci

In de oudheid werd met 'genius loci' de beschermende geest van een bepaald gebied bedoeld; tegenwoordig gebruikt men het vooral in overdrachtelijke zin, om de 'eigenheid' van een locatie te benadrukken. De genius loci duidt in dat geval op de kenmerkende hoedanigheid van een plaats of op een unieke, plaatsgebonden atmosfeer.

Geïnspireerd door Genius Loci, de identiteit van de plek, willen we Kunst en Cultuur verbinden met Landschap – Ruimte, Economie en Samenleving. Niet zomaar, maar om door samenwerking al deze domeinen te versterken. En vooral vanuit de overtuiging dat kunstenaars en artiesten als autonome denkers het verschil kunnen maken in transitieprocessen naar een nieuwe duurzame en circulaire wereld. Het werkt als een kracht of wellicht beter als een beweging die uiteindelijk resulteert in een hoogwaardig, bruisend Nationaal Landschap - lees HGW - waar het wonen, werken en recreëren is van topniveau. Een aangename levensvoorwaarde voor inwoners en een interessante trekpleister voor bezoekers van buiten.

Ruimte, economie en samenleving zijn dus onderling verbonden. Door een werkelijke verbinding met Kunst en Cultuur aan te gaan wordt nieuwe creativiteit en innovatiekracht toegevoegd.

Alleen ga je sneller, samen kom je verder.

2.1. **Ruimte:** ruimte en landschap zijn, als je het ruim wilt interpreteren, in principe hetzelfde.

Redenerend vanuit de identiteit van HGW gaat het in eerste instantie om het landelijk gebied, daarbij inbegrepen de stad – landzones. Waar nodig zal het echter ook kunnen gaan om de bebouwde kommen. Landschap inclusief de gebouwen zal, via Genius Loci als inspiratiebron en decor, dienen voor voorstellingen en presentaties. Denk niet alleen aan landkunst, al dan niet permanent, maar ook aan podiumkunsten, voorstellingen. Voorstellingen die de belangstelling voor landschap en ruimte kunnen vergroten maar soms ook een zelfs fysieke bijdrage kunnen leveren aan de toekomst van die plek.

2.2. **Economie:** Het Groene Woud als Podium heeft ook het doel om geld te genereren voor de samenwerkende domeinen en projecten en daarmee voor de streek als geheel. Omdat de uiteindelijke uitingsvorm een cultureel programma is, gaat het in eerste instantie om de vrijetijdseconomie (horeca, dag- en verblijfsrecreatie). Primair zullen partners moeten worden gezocht in de HGW-regio waarbij ook het duurzame en circulaire karakter van deze partners leidend zal moeten zijn.

Er is echter ook een andere dimensie. Het Groene Woud ontbeert een iconische waarde die andere gebieden wel hebben, vergelijk de Kust, de Wadden of de Veluwe. Het **Landschapsverbindings-plan [LVP]** kan als ambitieus programma hierop een antwoord geven onder meer met als doel de toeristische attractiviteit van de streek te verhogen en dus ook geld in het laatje brengen. Een programma dat bijvoorbeeld past binnen de provinciale ambitie om Vincent van Gogh te koppelen aan de Brabantpromotie. Het LVP kan ook een bijdrage leveren aan de algehele imagovorming van de streek als creatieve en bruisende streek. Goed voor en passend binnen de ambities om Brabant te positioneren als een van de meest innovatieve en creatieve plekken binnen de EU. Maar daar blijft het niet bij. Economische innovatie drijft onder andere op creativiteit. Creativiteit die in de Kunst en Cultuursector in een overmaat aanwezig is en wordt nog beperkt ingezet om economische innovatie te versterken. Terwijl omgekeerd de cultuursector alle baat kan hebben bij een vervlechting met de (innovatieve) economie. Zie bijvoorbeeld het initiatief Podium Circulair.

2.3. **Cultuur in de Samenleving:** Cultuur is de dessem van de samenleving. Een inspirator en verbeelders en dus onmisbaar voor ontwikkeling. Maar ook in de meest praktische zin. Bij veel culturele activiteiten zijn vrijwilligers onmisbaar en bovendien – niet te vergeten – het publiek. Cultuur geeft inhoud en inspiratie. Maar ook hoogwaardige vrijetijdsbeleving. Het Groene Woud kent, de steden meegerekend, naast vele professionele en hoogwaardige culturele activiteiten, een stortvloed aan initiatieven die de vrijwilligers in de amateurkunsten stimuleren. Al dan niet in een combinatie van professional en amateur. Het LVP moet letterlijk gedragen worden door de mensen van en in Het Groene Woud. Zowel in ontwikkeling als uitvoering.

3. Een beeldschets

Dromen mag, en deze realiseren moet! Denk aan een *meerdaags festival in de HGW-regio met een kunstenfestival van landelijke betekenis*. Wij, Het Groene Woud, zijn verbonden met onze omgeving en liggen in het hart van de economische kern van Noord West-Europa. 800.000 inwoners, drie steden, nationale infrastructuur, de slimste regio van de wereld als onze buur en een vliegveld om de hoek. En toch: een Nationaal Landschap met de kernwaarden zoals bovengenoemd. Mozaïek Brabant in optima forma. Een festival in 2020 gecombineerd met andere activiteiten door het jaar heen die steeds opbouwen naar het festival zelf. Activiteiten die economie en samenleving betrekken en onderdeel maken van de productie van het festival. Deze kernwaarden zijnde Genius Loci, zijn uitgangspunt en criterium.

In dit licht is de ambitie om in 2020 de landschapstriënnale (LT2020) te huisvesten in HGW van elementair belang. *De LT2020 is een driejaarlijks, internationaal evenement waarbij de landschapsarchitectuur centraal staat*. Veelal een programma van drie maanden met (internationale) bijeenkomsten, studies, workshops voor professionals en belangstellend publiek. Gecombineerd met een programma waarbij het landschap daadwerkelijk beleefd kan worden. **Het Groene Woud als podium wordt, zo is de ambitie, de culturele invulling van LT 2020**. Daarbij moet er constant oog zijn voor maatschappelijke en culturele ontwikkelingen op internationale of nationale schaal zoals bijvoorbeeld in 2018 het Europees Jaar van Cultureel Erfgoed.

4. Focus (of beter... op weg naar)

Het is duidelijk dat voornoemde ambitie en de daaruit voortvloeiende dromen heel breed en talrijk zijn. Gedwongen door de realiteit zullen we moeten beginnen met wat inperking en realisme. Met als ambitie de dromen die in 2020 uit moeten uitkomen. Dat doen we door Genius Loci als uitgangspunt en criterium te nemen en op basis daar van een reis te ondernemen. Een reis waaraan iedereen die dit gedachtengoed deelt, kan deelnemen en bijdragen. Een reis die zal leiden tot een regionaal programma met kleine en grote activiteiten, festivals en evenementen in 2020. En die ook na 2020 niet stopt. Een brede beweging, die onontkoombaar tot een focus zal moeten leiden, om praktisch te kunnen zijn. En waarin de partners duurzaamheid en circulariteit in hun beleid en organisatie hebben geïntegreerd.

4.1. **Locatie (Landschap en Ruimte):** We selecteren, van uit landschaps- en cultuurhistorisch perspectief gezien een aantal toplocaties. Denk bijvoorbeeld aan Landgoed Velder, de Spoordonkse watermolen, Out Herlaer, of kasteel Stapelen. Werkend van uit een (festival)hart ontstaat er een manifestatie met satellieten, een waaier van locaties met een aansprekend, bijzonder programma. Deze plekken “bezoeken” we jaarlijks. Jaarlijks voegen we incidenteel of structureel waarde toe. Elk jaar “dynamiseren” we deze plek.

4.2. **Gemeenschap:** Rond deze plekken verzamelen we de gemeenschap. De vrijwillige groepen (o.a. natuur en landschap, erfgoed en cultuur). Deze betrekken we bij de ontwikkeling *op en van de* plek. Noodzakelijk voor de verbinding met de gemeenschap, voor de maatschappelijke acceptatie (eigenaarschap) en uitvoerbaarheid (zonder vrijwilligers geen evenement). Maar ook en niet onbelangrijk, door de hoge gunfactor, een stimulans voor bezoek van uit de directe omgeving. Uitgangspunt is een professionele en hoogwaardige uiting. Maar ontwikkelt en gerealiseerd samen met de gemeenschap.

4.3. **Economie:** Vanaf het allereerste begin is het noodzakelijk om economische impact te genereren. Hoe beperkt ook. Bij de keuze van de locaties is relevant of er in de nabijheid economische activiteiten zijn, in eerste instantie in de sfeer van de vrijetijdseconomie (horeca, dag- en verblijfsrecreatie). Voor een echte verbinding is het noodzakelijk dat ook de reguliere economie

vanaf het allereerste begin onderdeel is van de ontwikkeling. Geen aanbod creëren en dan later vragen of ze mee willen doen. Maar mee ontwikkelen.

4.4. **Professionele Kunst en Cultuur:** Onze uitgangspunten zijn duidelijk: Genius Loci = de gedefinieerde kernwaarden. Duidelijk is dat we eisen moeten stellen aan de culturele professional. Deze moet in staat zijn om op een goede wijze de kernwaarden te verbinden. De “eisen of wellicht beter de inspiratie” van de plek en de identiteit van de streek stellen al veel criteria. Het lijkt nodig om verder de creativiteit de vrije loop te laten. Waarbij het wel de ambitie is om bezoekers te trekken.

4.5. **Financiering en organisatie:** uitgangspunt is dat de verschillende onderdelen worden gefinancierd via de ter beschikking staande kanalen en dat zij die onderhandelingen zelfstandig voeren. Afstemming en overleg wordt op planniveau georganiseerd.

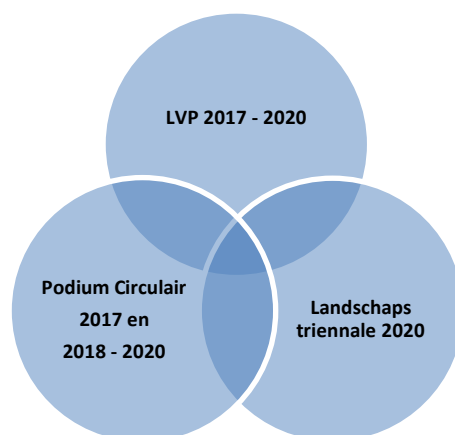
Voor de planning en coördinatie moet onderzocht worden op welke wijze coördinatie en afstemming moet worden georganiseerd, mede om een passende en transparante financiering te kunnen realiseren met het oog op de verantwoording van de co-financierende partners.

Voor een optimale financiering door middel van sponsoring zal een draagvlak moeten worden georganiseerd waarin deelnemen de binnen HGW functionerende gemeentebesturen, de provincie Noord-Brabant en een kring van ondernemers en maatschappelijke instellingen.

HET GROENE WOUD
14 APRIL 2017 / 01

Het Groene Woud als Podium 2020

KOERSDOCUMENT

Het Groene Woud als Podium De Reis naar 2020		
<i>Podium Circulair</i>	<i>Culturele Festivals</i>	<i>Landschapstriennale¹</i>
2017 <ul style="list-style-type: none"> • Festival Circolo, initiatiefnemer studietraject Kunsten en Circulaire Economie • Werken van Hercules • Event september 2017 • Internationalisering klein 	2017 <ul style="list-style-type: none"> • Culturele festivals en projecten uit HGW betrekken • Selectie op basis van duurzaamheid en circulariteit • Motoren van circulaire ontwikkeling 	2017 – 2018 <ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkeling Genius Loci gedachte • Presentatie van landschappelijke verbindingskracht • Smeden partnerschappen • Uitdiepen doelstellingen duurzaam en circulariteit
2018 – 2019 <ul style="list-style-type: none"> • Internationalisering groot • Werken van Hercules • Events september 2018 – 2019 	2018 – 2019 <ul style="list-style-type: none"> • Start en groei • Partners verduurzamen 	2018 <ul style="list-style-type: none"> • Test en ontwikkelen • Evaluatie en door ontwikkeling doelstelling en Genius Loci
2018 – 2019 <ul style="list-style-type: none"> • Internationalisering met focus kunst en circulaire economie. • Eerste presentaties LVP tijdens PC2018 en PC2019 • Evaluatie inzet artiesten en kunstenaars in circulaire processen • Intensivering samenwerking met culturele festivals 		2019 <ul style="list-style-type: none"> • Test en ontwikkelen
2020 <ul style="list-style-type: none"> • Samenhangend programma in de regio HGW met als kern de 3-eenheid LVP/LT 2020/Podium Circulair met CULTUUR • Doorontwikkeling van deze onderdelen, voorzien van draagvlak voor na 2020 • Andere onderdelen kunnen op basis van doelstelling en inhoud deelnemen 		

¹ De activiteiten en planning genoemd onder “Landschapstriennale” zijn als het ware “under construction” en uiteindelijk afhankelijk van de nog te bereiken overeenstemming met het bestuur van de Landschapstriennale. Op dit moment te beschouwen als input voor de ontwikkeling.

Toelichting koersdocument

1. LVP

Het Landschaps-Verbindings-Plan [LVP] is een regionaal programma met als inspiratiebron *Genius Loci*, waarbij kunst en cultuur, landschap en ruimte, economie en samenleving met elkaar worden verbonden. Voorwaarde is dat de ontwikkeling van het plan wordt gedragen door initiatieven, projecten en evenementen die *duurzaamheid, circulariteit en internationalisering* hoog in het vaandel hebben staan. *Sterker nog, het zijn voorwaarden voor deelnemen en betrokkenheid.*

2. LT2020

De ambitie van Het Groene Woud [HGW] is om in 2020, als HGW 20 jaar bestaat, de Landschapstriënnale [LT2020] in het Groene Woud te laten plaats vinden. LT is een driejaarlijks, *internationaal* evenement waarin de landschapsarchitectuur centraal staat. Veelal een programma van drie maanden met (internationale) bijeenkomsten, studies, workshops voor professionals (en leken?). Gecombineerd met een programma waarbij het landschap daadwerkelijk beleefd kan worden. LVP is de culturele invulling van dit programma. Wat daarnaast dus ook nog uit andere onderdelen kan bestaan.

3. Podium Circulair

Is de beweging om Kunst en Cultuur te combineren met de ontwikkeling van de Circulaire Economie. Onderdelen zijn:

- De werken van Hercules
- Het pc-event als zodanig en als opmaat naar de Triënnale 2020
- Bijeenkomsten van de Coalition of Willing
- Website Circo Circulair als informatiebron
- Sociale media zoals bijvoorbeeld LinkedIn groep

Voor alle onderdelen is van toepassing dat het in al haar facetten meer een (deels studie) reis is dan een project. Vooralsnog gaat het over concepten waarvan de uiteindelijke inhoud niet bij voorbaat vaststaat. Integendeel, vanaf het begin wordt eenieder uitgedaagd deel te nemen en mee te ontwikkelen. Uiteraard zal er langzaam maar zeker een meer concreet beeld en activiteiten gaan ontstaan. Het is voor de hand liggend te verwachten dat er soms paden bewandeld zullen worden die doodlopen, wellicht tot frustratie leiden en dan tot inspiratie om een iets andere weg te kiezen. Het is ook een reis die anderen tot inspiratie kan dienen. Tot actie kan leiden die onderdeel wordt van de reis of de eigen weg gaat. En toch, met de ambitie en opdracht om in 2020 een knallend en inspirerend programma te bieden.

4. Culturele festivals en projecten

Een inventarisatie moeten worden gemaakt van de culturele festivals in de streek die belangstelling hebben voor samenwerken in het kader van het Landschapsverbindingsplan [LVP] op basis van de criteria zoals vermeld in paragraaf 1, duurzaam en circulair zijn hierin leidend. *Als initiatiefnemer van Circo Circulair zal Festival Circolo worden uitgenodigd hierin een centrale en actieve rol te vervullen.* Deze selectie is gericht op tussentijdse presentaties in 2017, 2018 en 2019 en voorts op een programmering tijdens de Triënnale 2020.